Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2022-00284

POL-30 Olander Tuulikki(UM) 10.03.2022

Asia
Ulkoasiainneuvosto 4.3.2022

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 04.03.2022

Ulkoasiainneuvoston aiheena oli Venäjän aggressio Ukrainaan. Naton ulkoministerikokouksen jälkeen järjestettyyn ylimääräiseen ulkoasiainneuvostoon osallistuivat EU-maiden ulkoministereiden lisäksi myös Ukrainan ulkoministeri Dmitri Kuleba videoyhteydellä, Yhdysvaltojen ulkoministeri Anthony Blinken, Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, Iso-Britannian ulkoministeri Elizabeth Truss ja Kanadan ulkoministeri Melanie Joly.

Paikoitellen tunteikkaissakin puheenvuoroissa kiiteltiin Ukrainan taistelutahtoa ja luvattiin sille lisätukea. Lännen yhteistyötä kiiteltiin ja todettiin nopeasti yhteisrintamassa hyväksyttyjen laajojen pakotteiden vaikutusten olevan jo nähtävissä. Ukrainan UMI Kuleba esitti uusia toiveita avusta ja uusista pakotteista, kuten ehdotuksen neljännestä pakotepaketista ja toiveita sotilaallisesti tuesta. UMI Kuleba kiitti Ukrainan saamasta tuesta.

1. Venäjän aggressio Ukrainaan

Ulkoasiainneuvoston aiheena oli Venäjän aggressio Ukrainaan. Naton ulkoministerikokouksen jälkeen järjestettyyn ylimääräiseen ulkoasiainneuvostoon osallistuivat EU-maiden ulkoministereiden lisäksi myös Ukrainan ulkoministeri Dmitri Kuleba videoyhteydellä, Yhdysvaltojen ulkoministeri Anthony Blinken, Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg, Iso-Britannian ulkoministeri Elizabeth Truss ja Kanadan ulkoministeri Melanie Joly.

Keskustelussa todettiin kokouksen todistavan EU-maiden ja lännen yhtenäisyyden. Venäjän hyökkäys on suurin turvallisuusriski Euroopassa sitten toisen maailmansodan. Ukrainalaisia kiiteltiin heidän rohkeudestaan. Siviilien suojelun katsottiin nyt olevan prioriteetti: tarvitaan humanitääristä apua ja humanitäärisiä käytäviä sen perille toimittamiseksi. Euroopan unionin neuvontaoperaatio Ukrainassa auttaa avun perille saamiseksi rajoilla. Todettiin myös EU:n ennätysajassa ennenkuulumattoman päätöksen (500 MEUR) aseellisen avun toimittamisesta Ukrainaan.

Käytiin läpi EU:n hyväksymät sanktiot: Venäjän keskuspankki, talouden avainsektorit, Swift, henkilöpakotteet, RT:n ja Sputnikin toimintalupien lakkauttaminen, Valko-Venäjän lisäsanktiot. Pakotteiden vaikutukset ovat jo nähtävissä, kuten ruplan heikkeneminen, osakemarkkinoiden romahdus, oligarkkien varojen jäädytykset ja takavarikot, kansainvälisten maksukorttien toimimattomuus, useiden yritysten Venäjän liiketoimintansa lopettaminen sekä Venäjän boikotointi kansainvälisillä urheilu- ja kulttuuriareenoilla.

Euroopan rauhanrahaston osalta peräänkuulutettiin matalaa profiilia avun perille saattamiseksi. Myös komissio toimittaa avustuksia armeijalle, sekä humanitääristä apua ensi vaiheessa yhteensä 90 MEUR arvosta Moldovaan sekä 15 MEUR pakolaiskriisiin vastaamiseksi. Ne ovat osa 325 MEUR lisäapupakettia, joka sisältää muun muassa tukea kyberiskuihin vastaamiseen. Aiemmin on jo ilmoitettu 500 MEUR paketista. Kahdeksan jäsenmaata on toimittanut erilaisia pelastustarvikkeita siviilien suojamekanismin kautta. Ulkoasiainneuvosto on hyväksynyt tilapäisen suojelun direktiivin, jonka avulla Ukrainasta sotaa pakeneville mahdollistetaan kolmen vuoden ajan koulunkäynti, terveydenhoito ja työssäkäynti EU-alueella. Keskusteluissa tilapäisen suojelun direktiiviä pidettiin tärkeänä ja toivottiin kumppanien hyväksyvän vastaavia järjestelmiä. Katsottiin, että Moldovaa tulee auttaa.

Todettiin sodan olevan siirtymässä brutaalivaiheeseen. Kiitettiin jo viidettä kertaa kriisin alkamisen jälkeen kokoontuneen Ulkoasiainneuvoston nopeaa, yhtenäistä ja tiukkaa reagointia sotaan. Henkilöpakotteet on toimeenpantava välittömästi ja uusia pakotteita tulee hyväksyä tarvittaessa. Venäjä tulee eristää kansainvälisillä foorumeilla ja YK:n äänestystä pidettiin tärkeänä. Päätöslauselman puolesta äänestäneiden 141 maan ryhmän yhteistyötä tulee jatkaa.

Keskusteltuun osallistunut Ukrainan ulkoministeri Kuleba kertoi tilanteesta Ukrainasta ja kiitti EU:ta nopeasta ja yhtenäisestä toiminnasta. Kiovan pohjoispuolella on tehty tuhoisaa jälkeä, mutta Ukraina onnistui torjumaan hyökkäykset. Nyt Venäjän fokuksessa on Ukrainan etelä. Ukraina tarvitsee hävittäjiä, sekä puolustus- että hyökkäystarpeisiin. Ukrainan joukot ovat kärsineet vakavia tappioita ja ilmapuolustus on ratkaiseva. Kuleban mukaan EU on osoittanut toimintakykynsä ja EU:sta on tulossa aito geopoliittinen toimija. Sanktioiden vaikutus näkyy jo. Kuleba esitti, että Venäjän ydinvoimalaan ja siviilikohteisiin kohdistuneiden hyökkäysten tulisi johtaa neljänteen pakoteaaltoon.

Kuleba kertoi Euroopan parlamentin ja komission puheenjohtajien sanojen Ukrainan EU-jäsenyydestä lämmittäneen. Ukraina ymmärtää, että EU:lla on omat menettelytapansa, mutta toivoo mahdollisuutta pikamenettelyyn. Kuleba lopetti puheensa toteamalla uskovansa kaikesta huolimatta historian olevan Ukrainan puolella.

Yhdysvaltain ulkoministeri Blinken ylisti Ukrainan toimia ja korosti sodan inhimillistä kärsimystä. Kyseessä on toisen maailmansodan jälkeisen ajan suurin kriisi. Tilannetta ennakoitiin useita kuukausia aiemmin ja sodan alku pyrittiin estämään. Blinken kiitti EU:ta erinomaisesta yhteistyöstä. Hän totesi Ukrainan taistelevan myös lännen arvojen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen puolesta. YK-äänestys osoitti, että huoli tilanteesta on maailmanlaajuinen. Sodanvastaisia mielenosoituksia on nähty ympäri maailmaa. Blinken totesi, että Ukrainan taistelun alkaneen jo vuonna 2014, kun Ukraina halusi liittyä EU:in ja viimeisen noin kymmenen vuoden tapahtumat ovat muuttaneet Eurooppaa. Blinken totesi EU:n vastanneen voimakkaasti Putinin toimiin.

UMI Blinken kiitti ennenkuulumattomasta sanktioiden hyväksymisestä ja välitti erityiskiitoksensa Saksalle Nord Stream 2 -kaasuputken johdosta. Hän totesi, että yhteistyötä tulee jatkaa sanktioiden toimeenpanossa aukkojen estämiseksi. Yhdysvallat pitää hyvänä EU:n päätöstä aseavun antamisesta ja korkean edustajan Borrellin läsnäoloa Naton tämänpäiväisessä kokouksessa. Blinkenin mukaan yhteistyötä tehdään myös IAEA:n puitteissa energiapuutteiden ja markkinahäiriöiden välttämiseksi. Blinken nosti esiin, että sota voi kestää kauan ja kokouksen läsnäolijoiden tulee yhdessä pohtia, miten yhteisymmärrys saadaan säilytettyä kansainvälisen huomion kääntyessä muualle. Kriisi on osoittanut, että Yhdysvaltojen tavoite lisätä yhteistyötä EU:n kanssa on ollut oikea. Tilannetta ennakoitiin useita kuukausia aiemmin ja sodan alku pyrittiin estämään. Blinken totesi, että avunantoa Ukrainalle täytyy jatkaa ja lisätä.

Myös Iso-Britannian ulkoministeri Truss ylisti Ukrainan rohkeaa kansaa ja kiitti 141 maan joukkoa, jotka äänestivät YK:n päätöslauselman puolesta. Truss alleviivasi länsimaiden yhtenäisyyden tärkeyttä

ja peräänkuulutti lisää sanktioita sekä lisätukea Ukrainalle. Swift-päätöstä ja muita sanktioita pidettiin tärkeinä ja Truss totesi, että myös energiariippuvuutta on vähennettävä. Myös Truss toisti ajatusta siitä, että Ukraina taistelee eurooppalaisen turvallisuuden ja arvojen puolesta.

Kanadan ulkoministeri Joly vakuutti Ukrainan taistelun ja surun olevan meidän taistelumme ja surumme. Kyseessä on historiallinen konflikti demokratian ja diktatuurien välillä. Myös Joly totesi Venäjän kärsivän jo sanktioiden vaikutuksesta ja mainitsi uusien sanktioiden mahdollisuuden. Joly nosti esiin, että Kansainvälisen tuomioistuimen tulisi ryhtyä tutkimaan venäläisten tekemiä humanitäärisiä rikoksia.

Todettiin, että EU on kuunnellut Ukrainan vaatimuksia ja tehnyt päätöksiä lisäsanktioista ja aseavusta viikon sisällä. EU ja Ukraina kuuluvat samaan maailman ja taistelevat yhdessä eroistaan huolimatta. Keskusteltiin Ukrainan pikaisesta tarpeesta sotatarvikkeille, erityisesti ilmapuolustusta ja ohjuksentorjuntaa. Useat EU-maat ovat jo tehneet päätöksiä aseavusta. Keskusteltiin myös mahdollisista uusista pakotteista ja pakoteregiimin aukkojen sulkemista. Toisaalta nostettiin myös esiin tarve tukea jäsenmaita, joissa sanktioiden vaikutukset näkyvät voimakkaammin. Mahdollisten lisäpakotteiden tulee olla tehokkaita ja toimivia käytännössä. Riippuvuutta venäläisestä energiasta tulee vähentää. Keskusteltiin Ukrainan jäsenyysperspektiivistä ja suunnitelmista maan jälleenrakentamiseksi.

Korostettiin transatlanttisen yhteistyön ja koordinaation tärkeyttä, josta tämänpäiväinen kokous kumppaneiden kanssa oli tärkeä esimerkki. Pidettiin tärkeänä humanitaarista apua ja pakolaisten auttamista, humanitaaristen käytävien aikaansaamista siviilien auttamiseksi, Kansainvälisen rikosoikeustuomioistuimen roolia ja kansainvälistä lainsäädäntöä rikkoneiden saattamista vastuuseen teoistaan. Todettiin Moldovan tukitoimien tärkeys, niin pakolaisten vastaanottamisessa kuin myös muun muassa energiaturvallisuuden ja resilienssin vahvistamisessa. Myös muut itäisen naapuruston maat ja Länsi-Balkanin maat tarvitsevat tukea. Olisi tärkeää tukea myös Venäjän kansalaisyhteiskuntaa vaikeuksista huolimatta. Venäjän disinformaatiota tulee torjua aktiivisesti.

Suomen puheenvuorossa korostettiin transatlanttista yhtenäisyyttä, Ukrainan siviilien tukemista ja humanitaarista apua. On tärkeää varmistaa humanitaarisen avun pääsy alueelle jääneille. Venäjää tulee painostaa tämän osalta. Kansainvälistä rikostuomioistuinta ja YK:n ihmissoikeusneuvostoa tulee hyödyntää sotarikosten tutkimiseen, joista on jo merkkejä siviilejä vastaan. Suomi on valmiina tukemaan ja vastaanottamaan pakolaisia. Myös Moldovan ja Georgian resilienssiä tulee tukea.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, YUTP, Venäjä
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK